

Den store indespærring

Af Anne-Stina Sørensen

Nils Christies bog "Kriminalitetskontrol som industri. På vej mod Gulag, vestlig stil" er udkommet på dansk i en ny stærkt revideret udgave. Bogen indeholder to helt nye kapitler om henholdsvis straffens geografi og udviklingen i Rusland. Derudover er fem af kapitlerne omskrevet væsentligt. Det gælder blandt andet kapitlerne om den amerikanske udvikling og kapitlet om, hvorfor der er så få fanger i de skandinaviske fængsler.

Første gang jeg læste Christies bog om kriminalitetskontrollen, blev jeg chokeret over den mængde "pine", der tildeles i forbindelse med kampen mod kriminalitet på verdensplan. Da jeg læste den danske oversættelse af den stærkt reviderede udgave af bogen blev jeg imidlertid ikke blot chokeret men følte fysisk ubehag, da jeg fulgte Christies forsøg på at demaskere kontrolindustrien og dens teknologiske fremskridt. Det er netop denne demaskering af nutidens interneringsmetoder og teknik, der er bogens formål, eller med forfatterens ord: "Hvis vi vil have kontrol over djævelen, bliver vi nødt til at kende ham...Hvis vi vil afsløre djævelen, må vi se ham som en generel kategori og på den baggrund forstå, hvordan han vil manifestere sig næste gang." (s. 208). Christie forsøger herigennem at gøre læseren opmærksom på, at vi har et valg når det gælder mængden af pine, der tildeles indenfor straffesystemet og at spørgsmålet om kontrol og straf bør frigøres fra den moderne instrumentelle og økonomiske rationalitet og føres tilbage til den kulturelle arena. En kriminalitetskontrol, der er så omfattende som man ser det i USA, er en mulighed – men ikke en nødvendighed.

Det er især de stærkt reviderede kapitler om udviklingen i den amerikanske kontrolindustri, som er rystende læsning. Christie blotlægger, hvordan tildelingen af pine i USA er styret af en moderne logik blandt andet i form af udviklingen af en ny pønologi.

Nils Christie.

*Kriminalitetskontrol som industri.
På vej mod Gulag, vestlig stil.*

Oversat fra engelsk efter *Crime Control as Industry* af Inge-Lise Paulsen og Ole Thornye.

Anden reviderede udgave.
Hans Reitzels Forlag, København 2001.
237 sider. Kr. 268,-.

Lovovertræderen afpersonificeres og bliver til en kategori, der tildeles en mængde straf på baggrund af en manual for tildeling af pine samt en strafudmålingstabel og kriminalitetskontrollen bliver en industri, der aldrig løber tør for råstof, eller som Christie formulerer det: "lovovertrædelser er tilsyneladende en stadig voksende, nærmest uudtømmelig ressource. Der opstår heller ikke mangel på efterspørgsel. Til stadighed rejses der krav om øget indsats mod kriminalitet" (s. 15).

Da førsteudgaven af bogen udkom i 1993 lå det relative fangetal i USA på 482 indsatte pr. 100.000 indbyggere. I 1999 var der 709 indsatte pr. 100.000 indbyggere i USA. Næsten halvdelen af de indsatte i de amerikanske fængsler er sorte. I 1996 havde den mandlige sorte voksenalderbefolkning en fængslingsprocent på 6,6 svarende til 6.607 pr. 100.000. Den offentlige og private sikkerheds- og kontrolindustri koster årligt det amerikanske samfund omkring 210 milliarder dollars, og industrien for kriminalitetskontrol opsuger 4% af arbejdsstyrken. Christie viser hvordan pinen i moderne samfund kan tage forskellig form, men stadig have det samme formål, nemlig kontrol med de farlige klasser – de uønskede fra samfundets bund, hvis handlinger *bliver* kriminelle. Det er især stofmisbrug, der bliver kriminelt i det moderne samfund. Og stofmisbrugeren er et let offer for kontrolindustriens teknologi, når brug af narkotika kriminaliseres. I 1990 blev der udført op mod 400.000 narkotika-tests på prøveløsladte under den amerikanske kriminalforsorg. Det er den socialt depriverede stofmisbrugers livsstil, der bliver klassificeret som kriminelt, hvilket medfører, at kontrolindustrien konstant kan holde meget store dele af de lavere sociale klasser indespærrede. Således udgjorde andelen af prøveløsladte, der var fængslet påny pga. narkotikabrug samt personer, der var dømt direkte for narkotikaforbrydelser 30% af de indsatte i amerikanske fængsler i 1986. I 1991 var andelen steget til 53%. Da Christies bog udkom første gang var dens indhold alarmerende, i denne stærkt reviderede udgave forekommer billedet af kontrolindustriens vækst i de største moderne industrinationer nærmest at være katastrofal, eller som Christie skriver: "Ved førsteudgaven var der anbragt et spørgsmålstegn i undertitlen: "På vej mod GULAG, vestlig stil?". I andenudgaven slettede jeg spørgsmålstegnet. I dag ville der være endnu

større grund til at slette det. Eller man burde snarere sætte et udråbstegn" (s. 10).

Set ud fra et skandinavisk synspunkt kan der ikke herske tvivl om, at det amerikanske samfund er præget af væsentlig social og økonomisk ulighed. Samtidig peger fangetallene for den sorte del af befolkningen på, at den sociale uretfærdighed primært rammer netop den sorte befolkning i de mange ghettoområder i USA's storbyer, en befolkningsgruppe, der også er på vej til at miste sin politiske kraft. Således har 1,4 millioner afro-amerikanske mænd midlertidigt eller permanent mistet deres stemmeret pga. dom for en forbrydelse. I syv stater har en ud af 4 sorte mænd mistet stemmeretten permanent. Valgretten er let at miste – i de fleste stater er en dom for butikstyveri eller besiddelse af en beskedent mængde marihuana tilstrækkeligt – men vanskelig at genvinde. I mindst 16 stater kan valgretten kun genvindes gennem den føderale lovgivning, der kun anviser én måde til at genvinde de civile rettigheder, nemlig ved præsidentens benådning. USA har således erklæret krig imod en indre fjende – kriminalitet begået af de farlige klasser, en krig der udkæmpes med kontrolindustrien som det primære våben. For en skandinaver virker det paradoksalt at forsøge at løse sociale problemer igennem straffesystemet vha. øget kontrol og strengere straf, men det er ikke desto mindre, hvad man forsøger i USA, eller som Christie skriver: "Det spørgsmål der ligger lige på tungen, set fra en udenforståendes perspektiv, er hvorfor storbycentrene i USA bliver betragtet som krigsmål i stedet for mål for dybtgående sociale reformer" (s. 121).

Konsekvenserne af den enorme kontrol med de farlige klasser viser sig bl.a. ved at fængselskulturen spredes: "Mange af de vaner, den slang og de tatoveringer, som man i lang tid forbandt med fængselsbanderne, er kommet på mode blandt unge. I byer over hele Amerika er fængselskulturen hurtigt ved at brede sig til en gadekultur...Den aktuelle mode med løstsiddende tøj med dårlig pasform startede i fængslerne. Grunden: bæltene tages fra de indsatte, så de ikke kan bruges som våben eller til at begå selvmord. Bukser der sidder langt ned på hofterne er således en fængselstradition" (s. 120). Også rap-musikken og dillen med tatoveringer stammer angiveligt fra fængselskulturen, der er blevet en del af mode-industrien: "Fangedragter er en stadig mere populær mode, og

der er ikke noget smartere end det tøj, der bæres af de indsatte, som bryder klipper i det nye Alabama fængselsjak...Indsatte i Oregon fængslet har solgt deres kollektion af designer-fængselstøj siden 1990...De reklamerer bl.a. sådan her: "Fremstillet indenfor murene, men bæres udenfor" (s. 154). Denne særlige tøj-stil har siden spredt sig til Europa, og man behøver kun at gå en tur på Strøget i København for at se, at også dele af den danske ungdomskultur har taget fængselsmoden til sig.

Den voldelige fængselskultur kommer direkte til udtryk indenfor den særlige gangsta rap, der har sit udspring i Los Angeles ghettoerne: South Central, Watts og Compton. Gangsta rappen har pga. sine voldelige og sexistiske budskaber været årsag til moralsk panik over det meste af verden, og sælges nu i pladebutikkerne med advarsler som: "Parental Advisory. Explicit Lyrics". Den amerikanske musikjournalist Ronin Ro, beskriver de første gangsta rappere, NWA (Niggaz With Attitude) på følgende måde: "They were viewed as Leadbellies for a new age: they cursed and threatened anyone in their path, and they offered an alternative to merely being victimized by societal ills"¹. Og spørgsmålet er, om ikke kontrolsystemets krig mod de farlige klasser – som Christie beskriver den – blot gør de farlige klasser endnu farligere. I gangsta rappens tekster, der er præget af en hverdag fyldt med vold, våben, narkotika og undertrykkelse kan man finde en ny form for social kritik, eller som Peter McLaren formulerer det: "...gangsta rap does present what I would call a contingent or provisional utopian longing – a trace, within a tapestry of violent imagery, of what is needed to bring about social justice"².

Denne sociale kritik kommer blandt andet til udtryk hos gangsta rapperen Ice Cube, der fremstiller det amerikanske politi som en institution, der ikke har opretholdelsen af lov og orden som formål, men derimod sættes til at føre krig mod de fattige og alle andre racer end den hvide. Dette kommer fx til udtryk i hans hit "Endangered Species" fra albummet "AmeriKKKa's Most Wanted" fra 1990, hvor et af versene lyder:

"Every Cop killer ignored
They just send another nigger to the morgue
A point scored
They could give a fuck about us
They'd rather find us with guns and white powder
Now kill ten of one to get the job correct.
To serve, protect and break a nigga's neck".

Problemet med gangsta rappen er, at den ikke for-

mår at skabe et reelt alternativ, den kritiserer de sociale forhold og den åbenlyse racisme i det amerikanske samfund, men den kan aldrig blive en modkultur i ordets egentlige betydning, fordi dens repræsentanter selv er 'kunder' i den stadig mere omfattende kontrolindustri. For en del af gangsta genrens stjerner er de voldelige rim vejen til penge og dermed frihed til at forlade ghettoen, andre ender bag tremmer eller som tal i den amerikanske drabsstatistik. Nogle af gangsta rappens repræsentanter giver udtryk for, at genrens kommercielle udbredelse kan være medvirkende til, at personer udenfor ghettoen får større forståelse for de livsbetingelser ghettobefolkningen lever under. Dette virker dog til at være et håbløst projekt set i relation til den voldsomme afpersonificering af de farlige klassers repræsentanter som kontrolsystemets udvikling medfører. Den fysiske og sociale afstand mellem de der dømmes, og de der dømmes, øges til stadighed gennem den teknologiske udvikling fx i form af narkotika-tests og video-teknologien, der bl.a. tillader fangerne at blive bag fængslets mure mens deres sag kører i retssalen. Overfor denne overmagt kommer gangsta rappen til kort, og Amerikas farlige klasser efterlades i de meget eksplicitte rim med enten eskapistisk stofmisbrug eller fængslets voldelige logik, der siger at den stærkeste overlever, som de eneste handlingsalternativer – to løsningsstrategier, der blot legitimerer en yderligere udvidelse af kontrolindustrien.

Noter:

1. Ro, Ronin. 1996: *Gangsta: Merchandising the Rhythms of Violence*. New York: St. Martin's Press. s. 6.
2. McLaren, Peter. 1995: Gangsta Pedagogy and Ghettoethnicity: The Hip-Hop Nation as Counterpublic Sphere. *Socialist Review*. vol 25, no. 2. s. 30.

Anne-Stina Sørensen er cand. scient. soc.